בן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו, מוחלין לו. זקן ממרא שרצו בית דינו למחול לו מוחלין לו, וכשבאתי אצל חבירי שבדרום על שנים הודו לי על זקן ממרא לא הודו לי כדי שלא ירבו מחלוקת בישראל תיובתא. תניא אמר רבי יוסי מתחילה לא היו מרבין מחלוקת בישראל אלא בית דין של שבעים ואחד יושבין בלשכת הגזית, ושני בתי דינין של עשרים ושלשה, אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה, ושאר בתי דינין של עשרים ושלשה יושבין בכל עיירות ישראל, הוצרך הדבר לשאול, שואלין מבית דין שבעירן, אם שמעו אמרו להן ואם לאו באין לזה שסמוך לעירן, אם שמעו אמרו להם ואם לאו באין לזה שעל פתח הר הבית, אם שמעו אמרו להם ואם לאו באין לזה שעל פתח העזרה ואומר: כך דרשתי וכך דרשו חבירי, כך למדתי וכך למדו חבירי, אם שמעו אמרו להם ואם לאו אלו ואלו באין ללשכת הגזית ששם יושבין מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים ובשבתות ובימים טובים יושבין בחיל, נשאלה שאלה בפניהם אם שמעו אמרו להם ואם לאו עומדין למנין, רבו המטמאים טמאו, רבו המטהרין טהרו, משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל ונעשית תורה כשתי תורות. משם כותבין ושולחין בכל מקומות: כל מי שהוא חכם ושפל ברך ודעת הבריות נוחה הימנו יהא דיין בעירו. משם מעלין אותו להר הבית, משם לעזרה, משם ללשכת הגזית. שלחו מתם איזהו בן העולם הבא? ענוותן ושפל ברך שייף עייל שייף ונפיק, וגריס באורייתא תדירא, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה, יהבו ביה רבנן עינייהון ברב עולא בר אבא: חזר לעירו ושנה: ת"ר אינו חייב עד שיעשה כהוראתו או שיורה לאחרים ויעשו כהוראתו בשלמא יורה לאחרים ויעשו כהוראתו מעיקרא לאו בר קטלא הוא והשתא בר קטלא הוא אלא שיעשה כהוראתו מעיקרא נמי בר קטלא הוא, התינח היכא דאורי בחלב ודם דמעיקרא לאו בר קטלא הוא והשתא בר קטלא הוא, אלא היכא דאורי בחייבי מיתות ב"ד מעיקרא נמי בר קטלא הוא? מעיקרא בעי התראה השתא לא בעי התראה, מסית דלא בעי התראה מאי איכא למימר? מעיקרא אי אמר טעמא מקבלינן מיניה השתא אי אמר טעמא לא מקבלינן מיניה:

מתני' חומר בדברי סופרים מבדברי תורה: האומר אין תפילין כדי לעבור על ד"ת פטור, חמש טוטפות להוסיף על דברי סופרים, חייב:

גמ' אמר ר' אלעזר אמר ר' אושעיא אינו חייב אלא על דבר שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע ואין לנו אלא תפילין אליבא דרבי יהודה ~~והאיכא~~ לולב דעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע: בלולב מאי סבירא לן: אי סבירא לן דלולב אין צריך אגד האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, ואי סבירא לן דצריך אגד, גרוע ועומד הוא ~~והאיכא~~ ציצית דעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע: בציצית מאי סבירא לן: אי סבירא לן דקשר העליון לאו דאורייתא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ואי סבירא לן

דקשר

בן סורר ומורה · אף לאחר שהתרו בו וקלקל והלקוהו וחזר וקלקל אם רצו למחול ולא הביאוהו לבית דין מוחלין לו שהכתוב תלה בהם ותפסו בו: **תיובתא** · מדתלי טעמא בשלא ירבו מחלוקת ש"מ אפי' הוא אומר מפי השמועה והן אומרין כך הוא בעיניו: **יושבין בחיל** · מפני שהעם רב ומקום צר להם בלשכה אי נמי שלא יהו נראים כיושבין בדין שבלשכת הגזית היו דנים וזה עיקר: **משם מעלין אותו** · להיות דיין בהר הבית כשמת אחד מהם ויושב שם עד שמת אחד משל עזרה ומעלין את זה שם וכולן יש בהם מעלה זה מזה: **שייף** · שוחה נכנס ושוחה יוצא והכי אמרי' בב"ב (דף ז.) גבי תקרת הבית שנחבטה שוף עול שוף פוק: **מעיקרא** · קודם שבא לבית דין שבלשכת הגזית לישאל לא הוה מיחייב קטלא כל כמה דלא עביד איהו גופיה: **מעיקרא נמי בר קטלא הוא** · אם עושה עבירה שיש בה מיתת בית דין הוה מיקטיל: **מסית דלא בעי התראה** · אם היה מסית ומורה טעם היתר ולומר אין בלשון הזה הסתה מעיקרא נמי מקטיל בלא התראה: **אי אמר טעמא לזכותא** · לאגוליה אבל השתא אי אמר טעמא לא מקבלינן שהרי שמע מפי ב"ד שלא לעשות והמרה:

מתני' האומר אין תפילין פטור · דאין זו הוראה דזיל קרי בי רב הוא: **חמש טוטפות יש** · שאע"פ שאין דבר זה אלא להוסיף על דברי סופרים חייב, דמדרש דסופרים הוא לטטפת, לטטפת, לטוטפות הרי כאן ד':

גמ' ויש בו להוסיף · על מה שפירשו חכמים: **ואם הוסיף גורע** · ופוסל הראשון בתוספתו: **ואין לנו אלא תפילין** · שעיקרן בתורה ופירושן מדברי סופרים שהם ד' בתים ויש להוסיף חמשה או יותר ואם הוסיף גורע דקא עבר בבל תוסיף ולא עבד מצוה: **ואליבא דרבי יהודה** · אמר ר' אושעיא למילתיה דאמר לעיל עד דאיכא תורה ויורוך. ואית דאמרי אין לנו אלא תפילין ואליבא דרבי יהודה דאמר צריך להדביק במנחות בהקומץ רבה (דף לה:) ולא נהירא לי דההיא בתפילין של יד קאי ומתני' טוטפות תאני והיינו דראש ועוד מדקא מקשי בסיפא אי דעבד ארבעה בתים כו' שמע מינה בשל ראש קיימין דאי בשל יד בית אחד הוא דקא הוי: **האי לחודיה קאי** · ואין זה גורע: **גרוע ועומד** · דמתחילתו לא עשה כהוגן שאגד שם תוספת מצוה ואנן בעינן גורע דהשתא שהיה מתחילתו כשר ופוסלו בתוספתו: **ופירושו מדברי סופרים** · ד' חוטין דילפינן גדיל ב', גדילים ד': **קשר עליון** · שעושין סמוך לכנף כשנותנו החוטין ועל ידיהן נעשין חיבור לטלית לאו דאורייתא (*אלא) הלכה למשה מסיני דפלוגתא היא במנחות *(דף לט.): **האי לחודיה קאי** · דכיון דלא נקשר אינו חיבור עם האחר, והראוי למצוה היא המצוה, והעודף כמי שאינו:

שאינו

מסית דלא בעי התראה מאי איכא למימר · לאו אליבא דר' מאיר פריך דלמסית לא מיחייב דאין בו כרת:

ואין לנו אלא תפילין ואליבא דר' יהודה · כל הנך דרשות דדרשינן לעיל מקרא דכי יפלא *לא חיים: **אי** סבירא לן דלולב אין צריך אגד וכו' · משמע אבל אי סבירא לן דצריך אגד לא אמרינן האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי והכי נמי אמרי' בריש לולב הגזול (סוכה דף לא·) דקאמר רבי יהודה אין אוגדין את הלולב אלא במינו מאי טעמא דכיון דאמר ר' יהודה לולב צריך אגד אי עבדי ליה ממין אחר הוה ליה ה' מינין ותימה דאמר התם (שם:) ד' מינין שבלולב כשם שאין פוחתין מהן כך אין מוסיפין עליהם ופריך פשיטא ומשני מהו דתימא הואיל ואמר רבי יהודה לולב צריך אגד אי אייתי מינא אחרינא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי קמ"ל מאי קא תלי טעמא דהאי לחודיה קאי משום דלולב צריך אגד אדרבה מטעם זה יש לנו לומר יותר דאסור ומיהו י"ל דהתם בדמנח ליה חוץ לאגד אבל קשה דמשמע דמסיק לר' יהודה דלא אמר האי לחודיה וכ"ש לרבנן והכא משמע דלרבנן אמר האי לחודיה קאי וי"ל דהתם מדרבנן אסור ור"ח ל"ג התם הואיל ואמר ר' יהודה וזהו לשונו מהו דתימא הואיל ואמרו חכמים בין אגוד בין שאינו אגוד כשר הלכך אין צריך אגד והאי יתירה דמוסיף על הד' לחודיה קאי ולא מיפסל ביה קמ"ל ומיהו תימה אמאי לא מפסל לולב לרבי יהודה בכי האי גוונא שאגד ג' מינין בפני עצמן דנעשה בכשרות ואחר כך אגד עמהן מין אחר דהוה ליה מוסיף גורע ויש לומר כיון דקודם נטילתו נפסל הוה ליה גרוע ועומד אבל תפילין אם הניחן בראשו בכשרות והניח גבייהו בית חמישי הרי זה מוסיף גורע שפוסלן ומבטל מצות שעל ראשו ולא דמי ללולב דאם נטלו ובעודו בידו הוסיף מין חמישי אין זה מבטל מצותו דמדאגביה נפק ביה:

קשר

עין משפט
נר מצוה

נז א מיי' פ"ז מהלכות ממרים הלכה ח:
נח ב מיי' פ"ג שם הל' ד סמג עשין קיא ולאוין ריז:
נט ג מיי' שם פ"א הל' ד סמג שם:
ס ד ה מיי' פ"ג מהל' סנהדרין הלכה א:
סא ו מיי' פ"א מהל' ממרים הל' ד סמג עשין קיא ולאוין ריז:
סב ז מיי' פ"ב מהל' סנהדרין הלכה ח:
סג ח מיי' פ"ג מהל' ממרים הל' ה ופ"ד הלכה א סמג עשין קיא ולאוין ריז:
סד ט י מיי' שם פ"ג הלכה ח:
סה כ ל מיי' פ"ד שם הלכה ג סמג עשין קיא ולאוין ריז:
סו מ מיי' פ"ז מהל' לולב הלכה ו סמג עשין מד טוש"ע א"ח סי' תרנא סעיף א:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואין וכו' לא חיים. עיין בטורי אבן באבני שהם לר"ה דף כ"ז ע"א ד"ה מצות:

מסורת הש"ס

[תוספ' פ"ז תוספ' חגיגה פרק ב]
[סוטה מז:]
[תוספ' שקלים ספ"ג]
[לעיל יז: וש"נ]
[בתענית טז. פירש"י שפל ברך עניו וצ"ל דכמה עניני ענוה יש ועי' רש"א ח"א]
[סוכה לג:]
[צ"ל כלומר]
[עי' תוס' שם. לקמן בסמוך ד"ה קשר]

* ע"י בספר מרגליות הים

(*) אחרי הסוגריים הברייתא ממשיכה עם תיאורים הקשורים לסנהדרין שישבו בלשכת הגזית

נושא
תיאור של מערכת המשפטית והשלבים שבהם היו פותרים מחלוקות
מבנה
⌧ מתחילה/משרבו
△ שלבים בנסיעות החכם שחולק (עד שנידון כזקן ממרא)
בתי הדין השונים (בהדרגה)

נושא
"אינו חייב (הזקן ממרא) עד שיעשה כהוראתו"
יש לשאול: גם לפני שהפך להיות זקן ממרא הוא היה מתחייב - דמאי שונה שנהיה זקן ממרא
מבנה
⏢ קושיות

נושא
רק הוראה בתפילין (להוסיף בית) יש בו כדי להתחייב משום זקן ממרא
[אליבא דרבי יהודה]
[לזיל פני]
מבנה
◇ בירור לגבי מצוות אחרות

דוגמאות על מצות אחרות